

EFSA:n Advisory Forum (AF) kokous 15-16.3.2023

EFSA:n toimitilat, Parma, Italia

Suomen edustaja Pia Mäkelä

EFSA:n pääjohtaja Url avasi kokouksen ja toivotti kaikki tervetulleeksi.

EFSA esitteli uusia ehdotuksiaan **yhteistyön lisäämiseksi jäsenvaltioiden kanssa**. Ehdotuksiin sisältyy mm. AF-kokousten agendan muutokset: pysyviin aiheisiin tulee mm. AF:n keskusteluryhmien ajankohtaiset asiat, EFSA:n riskinarviointien ajankohtaiset asiat, focal pointien asiat sekä yhteydet EFSA:n johtokuntaan. Lisäksi ehdotettiin, että kokouksilla olisi aina kaksi puheenjohtajaa: EFSA:n edustaja ja EU-puheenjohtajuuden omaavan jäsenvaltion edustaja. Kokouksiin voisi kuulua myös ryhmätöitä ym. Työskentelyssä käytettäisiin hyväksi EU-puheenjohtajatroikan yhteistyötä. Nämä ehdotukset saivat pääosin kannatusta jäsenvaltioilta. Yleisesti toivottiin, että AF-kokouksissa kuultaisiin enemmän EFSA:n paneelien ja verkostojen työstä. AF:n mandaatiksi ehdotettiin myös kansainvälistä yhteistyötä, tätä EFSA ei puoltanut, mutta koulutusta toki voitaisiin järjestää kansainvälisesti. EFSA jatkovalmistelee asiakokonaisuutta käydyn keskustelun pohjalta.

Data-keskusteluryhmä raportoi toiminnastaan. Tehdyn kyselyn perusteella tunnistetuiksi prioriteeteiksi nousi datan raportoinnin automatisointi, näytteenottostrategiat ja elintarvikkeiden koostumustiedon keruu.

EFSA esitteli **focal point-sopimusten** puitteissa tehtävää yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa. Siihen kuuluu mm. datan keruuseen liittyviä kehityshankkeita. Kreikka on järjestämässä konferenssin one health-konseptista ja elintarviketurvallisuudesta. Alankomaat puolestaan järjestävät kesäkoulun riskiviestinnästä. Suomen Jukka Ranta esitteli Suomen järjestämää koulutusta kemiallisten ja mikrobiologisten riskien arviointiin käytettävästä työkalusta ja menetelmistä. Alankomaat käynnistää hanketta, jossa pyritään yhdistämään riskiperusteisen ja satunnaisotannan tuloksia.

Kumppanuusaiheita EFSA:n ja jäsenvaltioiden kesken:

EFSA:ssa meneillään hankkeita, joissa etsitään **vaihtoehtoja kasvinsuojeluaineille**, siihen liittyviä töiden ulkoistuksia meneillään. Todettiin, että aihepiirin ympärillä on tapahtumassa paljon jo nyt jäsenvaltioissa, ja pohdittiin tarvitaanko tähän uutta EFSA:n protokollaa? Ehdotettiin että olisi hyvä lähteä siitä, mitä jäsenvaltiossa ja teollisuudessa jo tehdään ja laatia tästä yhteenveto. EFSA kertoi, että komissio voi konsultoida EFSAa näistä kasvinsuojeluaineiden vaihtoehtoista.

EFSA etsii myös kumppaneita **kasvinsuojeluaineiden yhteisaanninarvioon**. EFSA tekee vuosittain arvioin pestisidien terveysvaikutuksista ja nyt haetaan kumppania retrospektiiviseen riskinarviointiin.

System based environmental assessment (PERA) -hankkeessa haetaan uuden polven ympäristöriskinarvioinnin menetelmiä. Tiekartta on valmistunut ja tällä hetkellä hankkeet koskevat lähinnä kasvinsuojeluaineita. Tärkeää on arvioinneissa ottaa huomioon erilaiset luonnonolosuhteet.

Nousevat riskit lisäravinteisiin liittyen: Lisäravinteet on tunnistettu mahdollisiksi riskeiksi ihmisten terveydelle. Heads of Food Safety Agencies ryhmän lisäravinnetyöryhmä on tekemässä listaa kielletyistä tai käyttörajoitetuista kasvituotteista, joita käytetään lisäravinteissa. EFSA:n nousevien riskien verkosto on myös kiinnittänyt huomiota lisäravinteisiin liittyviin riskeihin. EFSA on mahdollisesti ulkoistamasta asiaan liittyvien selvitysten ja kartoitusten tekemistä.

Omics ja bioinformatics menetelmien avulla pyritään lisäämään kykyä riskinarviointiin ja vähentämään eläinkokeita. Menetelmien osalta tehty tiekartta EFSAlle. Käytännössä on jo otettu käyttöön mm. kokogenomisekvensointi patogeenien tunnistuksessa. Näiden hankkeiden osalta myös kumppanuushaku meneillään. Haasteina mm. se kuka omistaa datan, miten koneälyä käytetään ja yksityisten yritysten käyttö.

PFAS, perfluoratut alkylyliyhdisteet:

PFAS-yhdisteet ovat parhaillaan kovasti esillä koko EU:ssa. Komissio on juuri antanut raja-arvot elintarvikkeille, riskinarviointeja ja tutkimuksia on meneillään monissa jäsenvaltioissa. EFSA on osaltaan antanut kannanotot PFAS-aineista kontaminanttipaneelistaan: 1. mielipide vuonna 2018 ja 2. vuonna 2020. Arviointiin valittiin 27 PFAS-ainetta, yhteissaannin arvioinnissa käytettiin neljää yleisintä PFASia. Vaikutus immuunijärjestelmään on päähaitta ihmisillä, erityisesti aineet estävät vasta-aineiden tuotantoa imeväisikäisillä vauvoilla. Arvioinneissa on paljon epävarmuutta. Isolla osalla väestöstä on aineiden seeruminpitoisuus suurempi kuin kriittiseksi arvioitu raja. Aineiden toksikologista on vielä paljon selvitettävää, kun lisädataa saadaan.

Saksassa on PFAS-aineiden osalta on paljon tutkimusta meneillään, riskinarviointia tehdään elintarvikkeiden ja rehujen osalta. Saatavilla oleva data ei ollut kovin hyvää arviointiin ja parempia analyysimenetelmiä tarvittaisiin. Ranskassa on eri ministeriöt tehneet yhdessä toimintasuunnitelman PFAS-aineiden suhteen tammikuussa 2023. Meneillään on 5 riskinarviointia, koskien myös juomavettä. Tutkimusaktiviteetteja on meneillään koskien mm. pinta- ja pohjavettä, saantiarviointeja tehdään ja ollaan mukana EU-tutkimushankkeissa. Seurantaa aloitetaan ympäristönäytteistä. Alankomaissa on tutkittu PFAS-aineita vuodesta 2009 lähtien, riskinarviointeja ja tutkimuksia tehdään elintarvikkeista ja vedestä. Yhdellä tehtaalla on ollut isoja PFAS-päästöjä. Alankomaat on eräiden muiden maiden kanssa esittänyt ECHalle PFAS-aineiden käytön rajoittamista. PFAS-aineet ovat hyvin pysyviä ympäristössä, biokertyvä, kertyvät mm. kasveihin, endokriinisesti aktiivisia aineita. PFAS-aineita sekä tuotetaan että tuodaan EUssa, vaihtoehtoina aineiden täydellinen kieltäminen tai sitten kieltäminen johon voisi tehdä poikkeuksia.

Yleiskeskustelussa katsottiin, että PFAS-aineita koskevista toimenpiteistä olisi syytä päättää varsin pian, vaikka riskinarvioinnit voivat kestää pitkään.

EFSA kertoi **lintuinfluenssaa** koskevista toimistaan: lokeissa on nykyisin todettu paljon tapauksia, tauti on levinnyt myös villoihin nisäkkäisiin ja myös kotieläimiin (minkki). Joitain geneettisiä muutoksia todettu viruksissa. Yhteensä 6 ihmistapausta todettu maailmalla. EFSalla on IT-työkalu, jolla ennustetaan lintujen muuttoa ja siihen liittyvää tautiriskiä.

EFSA:n toiminnasta on tehty SWOT-analyysi. Tekijöinä oli EFSA:n ja sen sidosryhmien edustajia. Raportti tulossa myöhemmin. Vahvuudeksi nostettiin mm. asiantuntijoiden riippumattomuus, motivaatio tehdä töitä EFSAlle ja asiantuntijoiden suuri määrä. Heikkouksia oli mm. pitkä oppimisaika, joka tarvitaan EFSA:n työtapojen oppimiseen, eräiden paneelien laaja-alaisuus sekä eri paneelien erilaiset käytännöt kemiallisessa riskinarvioinnissa. Mahdollisuuksiksi nähtiin mm. yhteistyö teollisuuden ja muiden sidosryhmien kanssa sekä One Health-lähtökohta. Uhiksi tunnistettiin riippumattomuussääntöjen tiukkuus, ajan tasalla pysyminen ja rakenteiden joustamattomuus. Keskustelussa todettiin, että yleisesti EUssa halutaan nopeaa ja selkeää tieteellistä neuvoa, mutta riskinarvioinnit ovat yleensä paljon hitaampia. Asioiden kompleksisuus on lisääntynyt. Todettiin myös, että tieteelliset paneelit vastaavat riskinarvioinneista ja mielipiteistä, ei EFSA. Tämä on joskus ollut ongelmallista. Mielipiteissä tehdyt kompromissit voivat tehdä riskiviestistä epäselvää. Todettiin, että joitain paneeleja voisi jakaa kahtia, suuren työmäärän takia ja myös tehtäväalueen laajuuden takia. Tuotiin myös esiin, että päällekkäistä työtä tehdään edelleen jäsenvaltioiden kanssa.